

NÜKLEER VE RADYOLOJİK TEHLİKE DURUMU ULUSAL UYGULAMA YÖNETMELİĞİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 - Bu Yönetmelik; barış zamanında, yurt içinde veya dışında meydana gelebilecek nükleer ve radyolojik bir kaza veya tehlike durumu ve öncesinde ilgili bakanlık, kurum ve bağlı kuruluşları ile valiliklerin kaza veya tehlike durumuna ilişkin sorumluluklarını tarif eder, halkın ve çevrenin sağlık ve güvenliğinin korunması faaliyetlerini düzenler.

Kapsam

Madde 2 - Bu Yönetmelik; barış zamanında, ülke içinde, karasuları ve ekonomik bölgede, ayrıca mücavir ülke topraklarında önemli radyolojik etkilerin olduğu veya olmasının beklendiği ve çeşitli kuruluşların katkılarının gerekebileceği nükleer ve radyolojik bir kaza veya tehlike durumuna yönelik olarak ilgili bakanlık, kurum ve bağlı kuruluşları ile valiliklerin mevcut yetki ve sorumluluklarını değiştirmeden yapılması gereken işbirliğini kapsar.

Hukuki dayanak

Madde 3 - Bu Yönetmelik 2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanunu'nun 4üncü maddesi ile 24.07.1985 tarihli ve 85/9727 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Radyasyon Güvenliği Tüzüğü'nün 4üncü maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar ve kısaltmalar

Madde 4 - Bu Yönetmelik'te geçen deyimlerden;

- a) (**Değişik:RG-17/2/2009-27144**) Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi; krizle ilgili hususları çözümlmek ve krizi sona erdirmek üzere Başbakanlık sorumluluğunda teşkil edilen Merkezi,
- b) Bulaşma; kişiyi radyasyona, radyoaktif maddenin solunmasına veya doğrudan ya da dolaylı yoldan sindirim sistemine alınmasına maruz bırakan radyoaktif bulaşmayı,
- c) Bulaşmanın giderilmesi; radyoaktif bulaşmanın giderilmesi amacıyla yapılan temizleme işlemini,
- d) IAEA; Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'nı,
- e) İyot tableti; tehlike durumunda radyoaktif iyotun tiroide toplanmasını önlemek üzere alınacak radyoaktif olmayan iyot bileşimini,
- g) Müdahale düzeyi; nükleer ve radyolojik tehlike durumlarında koruyucu önlemlerin başlatılabilmesi için kabul edilmiş en küçük doz sınırını,
- h) (**Değişik:RG-17/2/2009-27144**) Nükleer ve radyolojik kaza veya tehlike durumu; herhangi bir nükleer reaktörde, nükleer yakıt çevrimi, radyoaktif atık yönetimi ve radyasyon tesislerinde, radyoaktif maddelerin, nükleer yakıtların veya radyoaktif atıkların taşınması ya da depolanmasında, radyasyon kaynaklarının tıbbi, endüstriyel ve araştırma amaçları için üretim, projelendirme, inşa, montaj, bakım, onarım, ithal, ihraç, taşıma, dağıtım, satış, depolama, bulundurma, el değiştirme, hizmete alma, işletme, hizmetten çıkarma, sökme, yurtdışı etme gibi faaliyetlerinde, nükleer takatlı gemi ziyaretleri sırasında, nükleer malzeme ihtiva eden uydu veya uzay araçlarında meydana gelen ve radyoaktif maddelerin önemli ölçüde salıverilmesini veya olasılığını içeren veya ülke toprakları içinde ya da dışında diğer ülkelerdeki halk sağlığına zarar verme olasılığı olan istenmeyen bir olay sonucu, radyasyondan korunma standartlarıyla belirlenen sınırların üzerinde radyasyon dozu alınması ve radyoaktif bulaşmanın ayrı ayrı veya birlikte vuku bulmasını,
 - 1) Radyasyon dozu; belirli bir ortam tarafından soğurulan radyasyon miktarı ve buna karşı gelen enerji eşdeğerini,
 - i) RESA; Türkiye'de muhtelif yerlerde, hava radyasyon doz hızını sürekli olarak ölçen istasyonlardan oluşan Radyasyon Erken Uyarı Sistemi Ağını,
 - k) (**Mülga:RG-17/2/2009-27144**)
 - l) Tahliye; öngörülen müdahale düzeyine ulaşılma olasılığı olan yörenin boşaltılarak burada yaşayan halkın başka yörelere nakledilmesini,
 - m) (**Değişik:RG-17/2/2009-27144**) Yöre; Muhtemel bir nükleer ve radyolojik kaza veya tehlike durumunda koruyucu önlemlerin uygulanması gereken bölgeyi, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Tehlike Durumu Tespiti

Durum tespiti

Madde 5 - TAEK, ikili veya çok taraflı antlaşmalar yolu ile veya RESA ya da diğer kaynaklardan alınan nükleer ve radyolojik bir kaza veya tehlike uyarısını takiben teknik inceleme ve değerlendirmeler yapar, değerlendirme neticesini ve Ülkenin maruz kalabileceği muhtemel etkileri Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi'ne bildirir.

Tehlike durumu kriz hali oluşturmuyorsa Türkiye Atom Enerjisi Kurumu, sevk ve idareyi ele alarak ilgili bakanlık, kurum ve bağlı kuruluşları ile valilikler arasında işbirliğini sağlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Görev ve Sorumluluklar

İlgili bakanlık, kurum ve bağlı kuruluşları ile valiliklerin görev ve sorumlulukları

Madde 6 - İlgili bakanlık, kurum ve bağlı kuruluşları ile valiliklerin görev ve sorumlulukları aşağıda belirtilmiştir:

a) İçişleri Bakanlığı:

1) Önlemleri zamanında ve doğru olarak halka duyurmak üzere eğitilmiş ve yeterli sayıda personel bulundurur.

2) Ölçüm ve radyoaktif bulaşmanın giderilmesi amacıyla gerekli donanıma sahip ekipler oluşturur ve bu ekipleri TAEK ile işbirliği içinde eğitir.

3) Tehlike haberlerinin halka duyurulması için gerekli ikaz ve alarm sistemini kurar ve faal halde bulundurur.

4) Gerektiğinde Emniyet Genel Müdürlüğü'ne ait helikopterler de dahil olmak üzere ulaşım araçlarından faydalanma imkanı sağlar.

5) Tahliye olasılığına karşı hazırlık yapar.

6) TAEK ile işbirliği içinde, tahliye edilecek halkın geçici veya uzun süreli yerleştirileceği bölgeyi tespit eder ve gerekli hazırlıkların yapılmasını sağlar.

7) Yöresel planın sevk ve idaresine yönelik koordinasyonu sağlar.

8) Yörede asayişin sağlanmasına yönelik tedbirleri alır.

9) TAEK ile işbirliği içinde ölçüm ekipleri ve cihazların yöreye gönderilmesine yardımcı olur.

10) Tehlikenin komşu ülke topraklarında başlaması durumunda yurdumuza olabilecek muhtemel mülteci/göçmen akımına karşı gerekli tedbirleri alır.

b) Sağlık Bakanlığı:

1) Tehlike durumunda görev alacak personelin TAEK ile işbirliği içinde eğitilmesini sağlar.

2) Ülke genelinde iller bazında yıllık düşük, doğum anomalisi ve kanser istatistiklerini tutar ve değerlendirir.

3) Yöre nüfusunu dikkate alarak iyot tabletlerini ve diğer ilaçları hazırlar, bunları uygun yerde ve şekilde depolar, gerektiğinde yeniler ve İçişleri Bakanlığı ile işbirliği içinde yeterli araç ve eleman temin ederek, zamanında dağıtımını sağlamak üzere gerekli tedbirleri alır.

4) Yöredeki mevcut sağlık tesislerini yeterli şekilde teçhiz eder, gerekirse bu amaca uygun tedavi merkezi kurar ve eğitilmiş sağlık personelinin hazır bulundurulmasını sağlar.

5) Aşırı doza maruz kalınması ve radyoaktif bulaşmanın ayrı ayrı veya birlikte vuku bulduğu hallerde kişilere, uygun tıbbi müdahale ve tedavinin yapılmasını sağlar.

6) İçişleri Bakanlığı ile işbirliği içinde eğitim ve kurtarma hizmetleri verir.

7) Nükleer ve radyolojik bir kaza veya tehlike durumunda ortaya çıkabilecek uzun süreli sağlık problemlerini izler ve gerekli değerlendirmeleri yapar.

c) Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı:

1) TAEK tarafından değerlendirilmek üzere çevresel örnek toplama ekipleri oluşturur ve TAEK ile işbirliği içinde bu ekiplerin eğitilmesini sağlar.

2) Yöre insanının beslenme alışkanlıklarını belirler.

3) Yörenin bulaşma ihtimaline karşı gereken gıda miktarını ve bunların temin yerlerini tespit eder.

4) Yörede yetiştirilen hayvansal ve bitkisel ürünler ile su ürünlerinin miktarlarını tespit eder.

5) Hayvan yemi temini ile ilgili planlamayı yapar.

6) Yörede bulunan hayvanlarla ilgili gerekli tedbirleri alır.

7) İçişleri Bakanlığı ile işbirliği içinde bulaşmaya maruz kalan yöreden diğer bölgelere olabilecek gıda sevkiyatının kontrolü ve önlenmesi için gerekli tedbirleri alır.

d) Ulaştırma Bakanlığı:

1) Yeterli sayıda kara nakil vasıtası temini ile ilgili tedbirleri alır.

2) Yöreye demiryolu bağlantısı varsa, ihtiyaç duyulduğunda hattın sürekli açık tutulması ve ek sefer konulması için gerekli tedbirleri alır.

- 3) Yöreye havayolu bağlantısı varsa, ihtiyaç duyulduğunda ek sefer konulması için gerekli tedbirleri alır.
- 4) Yöreyle haberleşmenin kesintisiz sürmesini sağlayacak tedbirleri alır.

e) Bayındırlık ve İskan Bakanlığı:

1) Yörenin Karayolları Genel Müdürlüğü altında bulunan yollarını trafığe açık ve bakımlı tutar, emniyetli kullanımlarını sağlar.

2) Tahliye durumunda geçici ve uzun süreli iskan faaliyetlerini yürütür.

3) Tehlike sırasında vuku bulabilecek yangın, sel gibi afetler için gerekli personel ve teçhizatı bulundurur.

f) Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı:

1) Yöredeki yeraltı sularını tespit eder, bulaşma tehlikesi nedeni ile açık su kaynaklarının kullanılmaması durumunda yeraltı sularını kullanıma arz etmek üzere gerekli düzenlemeleri yapar.

2) Yörenin elektrik ihtiyacını kesintisiz sağlayacak tedbirleri alır.

g) Çevre ve Orman Bakanlığı (Değişik ibare:RG-17/2/2009-27144)

1) TAEK tarafından değerlendirilmek üzere çevresel örnek toplama ekipleri oluşturur ve TAEK ile işbirliği içinde bu ekiplerin eğitilmesini sağlar.

2) Yöredeki, başta bitki ve hayvan türleri olmak üzere çevreye olası etkileri izler ve gerekli değerlendirmeleri yapar.

h) Valilikler:

1) TAEK ile işbirliği yaparak ölçüm, duyuru ve bulaşmış alanları temizleme ekiplerinin görev yerlerine sevkini sağlar.

2) Panik ve kargaşayı önleyici tedbirleri alır, gerektiğinde sokağa çıkma yasağı koyar.

3) Gerektiğinde yörede bulunan halkın ve hayvanların kapalı yerlerde kalmasını temin eder.

4) Yöre halkının bulaşmış yiyecek ve içecek maddelerini tüketmelerini önleyecek tedbirleri alır.

5) Yöre halkının temiz gıda ve su ihtiyacını karşılayacak tedbirleri alır.

6) Dağıtım yapılacak malzemenin depo yerlerini belirler ve emniyet altına alır.

7) Yöreye giriş ve çıkışların kontrol altına alınmasını sağlar.

8) Sağlık Bakanlığı ile işbirliği içinde iyot tabletlerinin dağıtımını sağlar.

9) Gerektiğinde karantina ve tecrit için hazırlıklı bulunur.

10) Tahliye planı hazırlar, emniyetli tahliye için tedbirler alır.

11) Yöredeki su depolarını tespit eder, korur ve gerektiğinde kullanıma arzeder.

12) Bulaşmış açık su kaynaklarının, meraların ve tarım arazilerinin kullanılmaması için gerekli tedbirleri alır.

ı) TAEK Başkanlığı:

1) Tehlike durumunda görev alacak bakanlık, kurum ve bağlı kuruluşlarının personel eğitimi için işbirliği yapar.

2) Nükleer ve radyolojik kaza veya tehlike durumları için müdahale seviyelerini belirler.

3) **(Mülga:RG-17/2/2009-27144)**

4) Tehlike durumuna yönelik planlı tatbikatları ilgili bakanlık, kurum ve bağlı kuruluşları ile valilikler arasında işbirliği yaparak hazırlar ve uygulamaya koyar.

5) Radyolojik izlemeleri yapar ve verileri değerlendirir.

6) Ölçüm ekip ve cihazlarını yöreye gönderir.

7) Doz değerlendirmeleri yaparak, alınacak tedbirleri belirler.

8) **(Ek:RG-17/2/2009-27144)** Nükleer ve radyolojik bir kaza veya tehlike durumunda alınacak tedbirler ile ilgili müdahale ekiplerini bilgilendirir.

9) **(Ek:RG-17/2/2009-27144)** Radyoaktivite analizlerini yapar, yaptırır.

i) Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü:

Yöreyle ilişkin rüzgar hızı, yönü, yağış miktarı, atmosferin kararlılık durumu ve karışım yüksekliği gibi bilgileri TAEK'e iletir.

j) Kızılay Genel Başkanlığı:

1) Sağlık Bakanlığı ile işbirliği içinde iyot tabletlerinin hammaddesini tehlike anında kullanılmak üzere önceden temin eder, depolar ve her an kullanıma hazır bulundurur.

2) İçişleri Bakanlığı ile işbirliği içinde geçici iskan bölgelerinde barınma ve iaşe ihtiyaçlarını karşılar.

Denetim ve Gözetim

Madde 7 - Bu Yönetmeliğin 6 ncı maddesi ile ilgili bakanlık, kurum ve bağlı kuruluşlara verilen görevler illerde mahalli mülki amirlerin denetimi ve gözetimi altında ifa edilir.

Uluslararası İletişim

Madde 8 – (Değişik:RG-17/2/2009-27144)

Dışışleri Bakanlığı, etkileri sınır ötesine yayılabilecek bir nükleer ve radyolojik kaza veya tehlike durumunda TAEK'in teknik değerlendirmesi sonucunda muhtemel gelişmelerle ilgili bütün dış temasları sağlar ve TAEK'i bilgilendirir.

TAEK, Erken Bildirim ve Acil Yardım Sözleşmeleri ve diğer uluslararası sözleşmeler kapsamındaki sorumlulukları çerçevesinde IAEA ve ilgili ve gerekli görülen diğer uluslararası kuruluşlar ile ilk iletişimi sağlar ve Dışışleri Bakanlığını bilgilendirir.

Standardizasyon

Madde 9 - Ölçüm ve analizler TAEK'in örnekleme, ölçüm ve analiz yöntemlerine uygun şekilde yapılır.

İlgili kuruluşlar tarafından, tehlike durumunda kullanılacak ölçüm cihazları TAEK Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi'nde kalibre ettirilerek hazır bulundurulur. Bu cihazlar ile koruyucu giysi ve maskelere ilişkin envanter her yıl Ocak ayında güncelleştirilerek TAEK'e bildirilir.

Halkın bilgilendirilmesi

Madde 10 – (Değişik:RG-17/2/2009-27144)

TAEK, olası bir nükleer ve radyolojik kaza veya tehlike durumuna yönelik çalışanlar dışında etkilenmesi muhtemel kişileri her türlü afiş, broşür, dergi, kitap gibi basılı yayın vasıtaları ile radyo, televizyon gibi kitle iletişim araçlarıyla ve elektronik ortamda eğitici yayınlar yaparak en az EK–1'deki bilgileri içerecek şekilde bilgilendirir. Bu tür basın yayın faaliyetlerinde İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı ile ilgili diğer bakanlık, kurum ve bağlı kuruluşları ile işbirliği yapar.

Bir nükleer ve radyolojik kaza veya tehlike durumunun vuku bulması halinde ise, çalışanlar dışında radyolojik tehlike durumundan etkilenen ya da etkilenmesi muhtemel kişiler ise en az EK–2'de verilen bilgileri içerecek şekilde bilgilendirilir.

Madde 11 – (Ek:RG-17/2/2009-27144)

Herhangi bir nükleer ve radyolojik kaza veya tehlike durumu sonrası gıda maddeleri ve hayvan yemlerinin radyoaktivite analizleri sonucunda EK–3'de verilen maksimum düzeylerle uyumlu olmayan gıda maddeleri ve hayvan yemleri iç pazara sürülemez.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Son Hükümler

Yürürlük

Madde 12 - Bu Yönetmelik, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 13 - Bu Yönetmelik hükümlerini Başbakan yürütür.

(Ek:RG-17/2/2009-27144)
EK-1

**OLASI BİR NÜKLEER VE RADYOLOJİK KAZA VEYA TEHLİKE DURUMUNA YÖNELİK HALKA
VERİLMESİ GEREKEN ÖN BİLGİLER**

1. Radyasyon, radyoaktivite ve insan sağlığı ile çevre üzerindeki etkileri hakkındaki temel bilgiler.
2. Çeşitli nükleer ve radyolojik kaza veya tehlike durumu türleri ile halk ve çevre açısından bunların doğurduğu sonuçlar.
3. Bir nükleer ve radyolojik kaza veya tehlike durumu sırasında halkın uyarılması, korunması ve halka yardım sağlanması için öngörülen acil durum tedbirleri.
4. Bir nükleer ve radyolojik kaza veya tehlike durumu sırasında halk tarafından alınacak tedbirler hakkında gerekli bilgiler.

Sayfa 2

**BİR NÜKLEER VE RADYOLOJİK KAZA VEYA TEHLİKE DURUMU SIRASINDA HALKA
DUYURULMASI GEREKEN BİLGİLER**

1. Daha önce hazırlanmış olan müdahale planları temel alınarak, bir nükleer ve radyolojik kaza veya tehlike durumu sırasında gerçekten etkilenen toplum hızlı bir şekilde ve düzenli olarak;
 - a) Ortaya çıkan acil durumun türü ve mümkün ise özellikleri (kaynağı, boyutu ve olası gelişimi) hakkında,
 - b) Acil durumun türüne bağlı olarak;
 - i) Bulaşma ihtimali olan gıda maddelerinin tüketimi ile ilgili sınırlamalar, hijyen ve bulaşmayı giderme hakkındaki basit kurallar, iç mekanlarda kalınması yönündeki tavsiyeler, koruyucu maddelerin dağıtımı ve kullanılması ile mekanları boşaltma düzenlemeleri ile ilgili bilgiler,
 - ii) Gerekli hallerde bazı toplum grupları için özel uyarıları içeren koruma hakkında,
 - c) Yetkili mercilerin talimatları veya talepleriyle yapılacak işbirliği hakkında, bilgilendirilir.
2. Acil durumun öncesinde bir ön alarm aşaması varsa, bir nükleer ve radyolojik kaza veya tehlike durumu sırasında etkilenme olasılığı olan toplum;
 - a) Radyo ve televizyonlarını ayarlamaya davet edilmesi,
 - b) Özellikle toplu sorumluluklara sahip kuruluşlara yönelik hazırlık tavsiyeleri,
 - c) Özellikle etkilenen meslek gruplarına yönelik tavsiyeleri, içeren bilgileri almış olacaktır.
3. Bu bilgiler ve tavsiyeler, zaman izin verdiği sürece radyoaktivite ve insan sağlığı ile çevre üzerindeki etkileri hakkındaki temel gerçeklerin hatırlatılması ile desteklenecektir.

(Ek:RG-17/2/2009-27144) (Değişik:RG-11/7/2009-27285)
EK-3

Gıda Maddeleri için Müsaade Edilen Maksimum Düzeyler^a (Bq/kg)

	Bebekgıdaları^b	Süt ürünleri^c	Genel tüketimgıdaları^d	İçecekler^e
Stronsiyum izotopları, özellikle Sr-90	75	125	750	125
İyot izotopları, özellikle I-131	150	500	2 000	500
Plütonyum ve transplütonyumelementlerinin alfa yayıcı izotopları, özellikle Pu-239, Am-241	1	20	80	20
Yarı ömrü 10 günden fazla olan diğer bütün izotoplar, özellikle Cs-134, Cs-137 ^f	400	1 000	1 250	1 000

Hayvan Yemleri için Müsaade Edilen Maksimum Düzeyler^{g,h} (Cs-134 ve Cs-137) (Bq/kg)

Domuz yemi	1 250
Kümes hayvanı, kuzu, dana yemi	2 500
Diğer	5 000

a: Konsantre veya kurutulmuş gıdalara, tüketime hazır hale geldikten sonra bu limitler uygulanır.

b: 4-6 aylık bebeklerin beslenmesi amaçlı perakende satışa sunulan gıda maddeleridir.

c: Gümrük Birliği tarifesi 0401 ve 0402 CN kodundaki ürünlerdir (0402 29 11 hariç).

d: Düşük miktarda tüketilen gıda maddeleri dışındaki gıda maddeleridir. Düşük miktarda tüketilen gıda maddeleri için bu sütunda verilen değerlerin on katı kullanılabilir.

e: İçme suyunda da bu değerler uygulanır.

f: Karbon-14, Trityum ve Potasyum-40 bu gruba dahil edilmemiştir.

g: Bu değerler, insan tüketimi amaçlı gıda maddeleri için verilen maksimum müsaade edilebilir seviyelerin sağlanmasına katkıda bulunmak amacıyla konulmuş olup, insan tüketimi amaçlı hayvansal gıdalar için izleme gereklerini ortadan kaldırmaz ya da azaltmaz.

h: Bu değerler tüketime hazır yemler içindir.